

mod hoste (27a); plantens saft blandes med honning til mundskylning for blegner (14a) og vinafkog mod tandsmerter (12b); er komponent i sårhelende salve (80a).

Hele planten har kraft til at uddrive menses, dødt foster og efterbyrden (1648; 3). Saften af »gule fiolblomster« gnides på pletter i øjnene (4).

Blomsten anføres i farmakopeen 1772.

LITTERATUR: (1) 343 27; (2) 841 1577,73; (3) 697 73; (4) 217 1807,8; 488o 215.

PROSA OG POESI

Det er denne vidunderlige duft, så ren, så fin, så fuld af minder, der er årsag til, at gyldenlakken kan gribe én om hjertet som næsten ingen anden blomst *Jens K. Jørgensen* (1). – Jeg tømte et stort glas portvin efter at have holdt det op for lyset og glædet mig over den gyldenlakdunkle glød *Knud Poulsen* (2).

Gyldenlak lyser med ravets lød, · mørk som Italiens pige, · løfter sit bæger af vellyst rød *Olaf Gynt* (3). Bag rudens ulmer gyldenlak *Ludvig Holstein* (4), men den mørke gyldenlak, · den er så skøn og sval, · gløder i den dybe nat med røde flammeter. · Gyldenlak, min hjerteblomst, · din duft er rød og tung ... · Gyldenlak, min lidenskab, · mit væsens dunkle strøm. · blomst af blod og længsel, ingen storm og nat kan dræbe, · af mit hjertes tungsind har · du suget liv og drøm, · derfor gløder du som ild og rav imod min læbe *Tove Ditlevsen* (5). Er I små ømme piger, · der op af jorden stiger · med hatte af plys · og gyldent solskinsdrys · og duftens søde gave · fra paradiset have? *Knud Wiinstedt* (6); brungøjede, tålmodige og gode! · Du mildeste, som vi i verden véd! · En dråbe af den store sommers honning · sank gylden i dit solskinshjertes kalk *Ludvig Holstein* (7). *Knud Wiinstedt*, *Gyldenlakker* (8).

»Gyldenlakken« af forf. Severin med musik af Aage Hansen er en populær sangvals med omkvædet: Men af alle blomster, små og kære, · elsker jeg dog gyldenlakken mest. · Fløjelsbrunden bær sit navn med ære, · og fremfor alt står den mit hjerte nær.

LITTERATUR: (1) 587 13,1920,31; (2) 730b 145; (3) 316c 81; (4) 397c 115; (5) 199b 8f; (6) 976f 52; (7) 397c 52–54: Sang til en gyldenlak; (8) 976f 52f.

Reseda

FARVEVAU, *Reseda luteola*, gror hist og her på marker og gærder, forvildet fra tidligere dyrkning som farveplante; bladene er lancetformede, de oprette indtil meterhøje stængler bærer lange, smalle og tætte klaser af grønlig til bleggule blomster.

Vau 1688ff (*farvevau* 1793ff) fra tysk wau, plat-tysk wolde, måske beslægtet med plantens ældre botaniske navn *Lutum*. *Svinehale*, -*rumpe* 1688–1914 efter blomsterklases form ligesom *katterumpe* Bornholm; *fransk græs* 1773, plantens farvestof indførtes fra Frankrig, se nedenfor; *skær* og *hakkelsesskær* Bornholm også om andre farveplanter (se engskær bd. 4) og vel fordi man skar dem itu før afkogningen (1).

Vau indføres almindeligvis fra Frankrig, især Marseille, hermed farves klæde og hvidt uldtøj gult, grønt tøj blåt (1761; 2). Planten blev o. 1860 dyrket ved Horsens og København, en farver Linde ved Skanderborg fik præmie af Landhusholdningsselskabet for sin avl, han solgte produkt og frø viden om i Jylland (3).

Planten skulle sås i september og ruskes op med rod den følgende sommer, når frugterne blev modne og bladene begyndte at blive gule; efter vejring bandt man stænglerne i små knipper og tørede dem i lofttræk (4). – Det er stadig et af de vigtigste naturlige farvestoffer (5), med *Vau* kan farves blåt, gult og olivengrønt (6).

GUL RESEDA, *Reseda lutea*, bliver ca. 50 cm høj, har dybt delte blade og gule blomster; sjældent på græsmarker og ved byer. HAVERESEDA, *Reseda odorata*, dyrkes som duftplante.

Reseda af latin *resedare* = berolige, stille, læge. De tørrede blomster blev lagt mellem tøj for at gøre det vellugtende (7), i NVSjælland som værn mod møl samt til røgelse, hvor der stod lig, eller mod anden ildelugt (8).

Vilh. Gregersen, *Reseda* (9).

LITTERATUR: (1) 689 2,418f jf. 588; (2) 696 360 jf. 322 1798,113–16 (dyrkn., gul- og grønfarvn.); 670 (tillæg) 1,1801,430f og 433; 182 3.1,1805,131–42 (dyrkn., farvn.); (3) 322 1804,423f og 1806,345f; 398 1806,458f og 1821,528; (4) 688 2,1805,114; 512 1895,5 (dyrkes ikke); (5) 599b 2,286; (6) 525b 22, 946 17; (7) 531b 38; (8) 634 12024; (9) 307 7.

Blad af den insektedende plante soldug. (N).